

زوورنای براییه تی کورد و عه ره ب

پۆلا سه عید

زۆرن ئهوانه ی له میژوو دا به زوورنای براییه تی کورد و عه ره ب گه لی کوردیان فریووداوه. به لام خودی عه ره ب خۆی نه گ به وه ی گالته ی به م دهسته واژه یه دیت، به لکوو ناشیه ویت گوئی لی بیت. فایه ق بیکه سی نه مر به و هه موو یاخیبوونه ی خۆیه وه له داری ئازادیی دا ده لی: **براییه تی**

کورد و عه ره ب زۆر کۆنه تاریخ شاهیده با ناحه زی رپوورپهش له داخا ئیخه ی خۆی دادری.

هه ندیک له رۆشنیرانی کورد ده لێن، که گوایه خودی فایه ق بیکه س خۆی باسی له براییه تی کورد و عه ره ب نه کردوو به لکوو له راستیی دا فایه ق بیکه س نووسیوو یه تی دۆستی کورد و عه ره ب زۆر کۆنه. به لام به هۆی بیروباوه ری کۆمۆنیستیانه ی رپووناکییرانی ئه و سه رده مه ی کورده وه بۆ زیاتر نزیکوونه وه له عه ره بی ئیراقیی خوالیخۆش بوو رپووناکییری گه وه ی گه له که مان " ئیبراهیم ئه حمه د" ده ستکاریی هۆنراوه که ی کردوو و دۆستی کردوو به براییه تی. من به شبه حالی خۆم هیچ جیاوازیییه ک له نیوانی هه ردوو وشه که دا نابینم، جا چ دۆستی بووبیت یان براییه تی. له کاتی که ئه گه ر فایه ق بیکه س باسی دۆستی شی کردبیت نه گ براییه تی، ئه وا ئایا له چ ریکه وت و میژوو یه کدا عه ره ب دۆست یان برای کورد بووه؟ پاراستنی یه کیتی و یه کپارچه یی نیشتمانی عه ره بی وه ک هیمۆگلوبین وایه له خوی نه هه موو عه ره بیکدا ئه و کاتانه ی ده چنه سه رکورسیی ده ستلآت، به م بۆنه یه شه وه یه که م په یام و دوا هه مین په یامیشیان هه ر عه ره ب بوون و ده رخستنی وینه ی سه رده سه ته ییانه یه له هه موو گۆرانکارییه میژوو یییه کانی ولاتی ئیراقدا.

بیگوومان به عهه بکردنی نه ته وهی کورد، پرۆسیسیک نییه میژووی بگه ریته وه بۆ دهسته لاتداری به عسییه کان، که ئیستا دیسان فه رمانه وایی ئیراق ده که نه وه. به لکوو ئه مان ئه م بیردۆزه یان له ئایینه که یانه وه وه رگرتووه، باشتر بلیم له په یامه کانی پیغه مبه ره که یانه وه وه رگرتووه که ده لیت: " یا ایها الناس ان الرب واحد والاب واحد و لیست العربیه باحدکم من أب ولا أم وانما هی اللسان، فمن تکلم العربیه فهو عربی " واتاکه ی به کوردیی ده لی: خه لکینه خوا یه ک خوایه و باوک یه ک باوکه و عه ره بیته ی هی هیچ که سیکتان نییه: نه له باوکه وه نه له دایکه وه: به لکوو عه ره بیته ی زمانه، ئه وه ی به عه ره بیته ی قسه ی کرد ئه وه عه ره به. جا ئه مان سه ره تا له زمانه وه ده ستیان پیکردووه، سه مه ره ش نییه که هه تا ئیستا له چواربه ش چاره که به شیکی

زمانی کوردی عه‌ره‌بیبیه. به‌عسیبیه‌کان به کوردیان ده‌گوت: **الکردي الجيد هو الكردي المیت!** یه‌کێک له‌هاوکاره‌کانی معمر القزافی به‌ناوی "عبدالسلام جلود" هوه له‌کۆنگره‌یه‌گدا که له‌دیمه‌شق به‌سترا بوو، که چه‌ندینه‌ی نوینه‌ری عه‌ره‌ب و کوردی له‌پارت و ریک‌خراوه‌کان تیدا بوو پووی کردبووه کورده‌کان و گووتبووی: **ئيوه کورد عه‌ره‌بن، ئیستا بۆ ئيوه ده‌لین: ئیمه کوردین؟** ئيوه ئیستا زۆرداریتێتان به‌رانبه‌ر ده‌کریت بۆیه ده‌لین کوردین، ده‌نا هه‌ر کات ئاسایش بالی به‌سه‌ر ژبیانی عێراق دا رابکیشیت و ئيوه ئاسووده بن ئه‌وسا ده‌لین: ئیمه عه‌ره‌بین. من له‌و رۆژه ده‌ترسم له‌ژیر ره‌شمالی فیدرالدا بشمانکه‌ن به‌عه‌ره‌ب. کیشه‌که لیره‌دایه ئایا دواي چوونه ده‌ره‌وه‌ی له‌شکری ئەمریکی له‌ولاتی ئێراق دا کیشه‌ی کورد چپی لیدیت؟ خو ئیمه‌ی کورد هیچ به‌لگه‌نامه و به‌لیننامه‌یه‌کی نیوده‌وله‌تییان ئیمزا نه‌کردووه بۆ پاراستنی مافه نه‌ته‌وايه‌تیبیه‌کانی کورد له‌چوارچۆیه‌ی خاکی ئێراق دا. خه‌لکی کورد جارن زۆر پشتیان به‌جه‌مال عه‌بدلناسر ده‌به‌ست و باوه‌ریکی زۆریان پیی هه‌بوو بۆ به‌دییه‌تانی مافه ره‌واکانی کورد. جه‌مال ناسر خویشی به‌هیچ شیوه‌یه‌ک له‌گه‌ل سه‌ره‌به‌خۆیی گه‌لی کوردا نه‌بووه هه‌میشه هه‌ول و ته‌قه‌لاکانی بۆ دامه‌زراندنی ئێراقیکی عه‌ره‌بی بووه که بکریته هه‌رمیک له‌کۆماری یه‌کگرتووی عه‌ره‌بدا. بۆیه به‌رده‌وام کیشه‌کانی گه‌لی کوردی به‌کیشه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی ته‌ماشانه‌کردووه به‌لکوو وه‌ک کیشه‌یه‌کی ناوه‌کی له‌ناو خاکی عێراقدا. داوای ده‌کرد کورده‌کان له‌ده‌وله‌تی عێراقدا مافی به‌ریوه‌به‌رایه‌تییان هه‌بیت به‌لام له‌چوارچۆیه‌ی ولاتی عێراقی عه‌ره‌بیدا. جه‌مال ناسر ده‌یویست هه‌موو هیزه‌کانی نیشتمانی عه‌ره‌بی بۆ شه‌ری سه‌هیۆنیزم به‌کار به‌یئت بۆیه به‌رده‌وام داوای راگرتنی شه‌ری کوردی ده‌کرد. له‌ریکه‌وتنه‌که‌ی کورد و ده‌سته‌لاتی رژیمی به‌عسییدا له‌عێراق، له‌به‌یاننامه‌که‌ی یانزه‌ی ئازاری ساڵی 1970 دا جه‌مال ناسر به‌گه‌رمی پێشوازی له‌م ریکه‌وتنه‌کرد. وه‌ک چۆن دواي هه‌ره‌سی 1974 کلپه‌ی شو‌رشیکی نوێ گه‌له‌که‌مان هه‌لگیرسایه‌وه، به‌دنیایبیه‌وه دواي ئه‌وه‌ی جاریکی دی له‌ولاتی ئێراق دا کیشه‌ی کورد به‌کیشه‌یه‌کی ناوخۆیی ته‌ماشاکرا، کلپه‌ی شو‌رشیکی دی چه‌کداری له‌کوردستان دا هه‌له‌گیرسیت. ئیمه جارن ره‌خنه و توانجمان له‌حیزبی شیوعی ئێراقی و ئالای شو‌رش ده‌گرت که زۆر به‌ته‌نگ یه‌کپارچه‌یی خاکی ئێراق و برایه‌تی کورد و عه‌ره‌به‌وه ده‌هاتن. به‌لام ئیمروش چ یه‌کیتی نیشتمانی و چ پارتی دیموکراتی کوردستان وه‌ک جارانی شیوعیه‌ت و وه‌ک ئالای شو‌رش دریی له‌و بانگه‌شه‌یه‌ناکه‌ن که تۆزقاله زه‌ره‌یه‌ک چیه به‌رژه‌وه‌ندی گه‌لی کوردی تیدا نییه. من نازانم نه‌فامیبیه یان خو‌شباوه‌ری کورده به‌رانبه‌ر به‌دوژمنان. ئاخ‌ر چلۆن دوژمن ده‌بیته‌ برا؟ ئه‌وه‌تا دواي شه‌ست دانه ساڵی ره‌به‌ق به‌سه‌ر تیپه‌ربوونی ئازادکردنی ئه‌وروپادا له‌ژیر ده‌سته‌لاتی نازییه‌کاندا، هیشتا ده‌سته‌لاتدارانی ئەلمانی و به‌شیکی زۆر له‌دانیشتوانی ئەلمان، نه‌ده‌سته‌لاتداران نه‌هاوولاتی ئەمریکی به‌برای خو‌یان نازانن. له‌کاتی‌دا ئەمریکا خودی نه‌ته‌وه‌ی ئەلمانی‌شی له‌جه‌ور و سه‌تمی شو‌قینیانه‌ی نازییزم رزگارکردووه. ئیمه که گه‌لیکی ژێرده‌ستیشین له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا ده‌مانه‌ویت ببینه‌ برای ئه‌و دوژمنانه‌ی که هه‌رگیز نایانه‌ویت کۆت و زنجیره‌کانیان له‌ده‌ست و پیمان بکه‌نه‌وه. ئه‌وه‌تا دیسان که‌لتربین شاعیرمانه که

بانگه‌شه‌ی بۆ سووپای کۆماری ئێراق و برایه‌تی کورد و عه‌ره‌ب کردووه. که ئه‌ویش "مامۆستا گۆران"ی نهمره ده‌لی:

ئه‌ی لاوی کورد

ئه‌و پۆژه مرد:

که من و تو و درشت و ورد

له سه‌ربازی سلّمان ئه‌کرد،

ئه‌و پۆژه چوو

که ئه‌وه‌نده‌ی شه‌و تاریک بوو

ئێستا پۆژی جمهورییه

پۆژی مه‌ردی و پوسوورییه،

*

یاخود دیسان له بانگه‌شه‌ی برایه‌تی کورد و عه‌ره‌ب دا ده‌لی:

برای عه‌ره‌ب

بمانه‌وی برایمان

میوه‌ی شیرین بچینی له دار،

بمانه‌وی ئازادیمان

گۆل بگری وه‌ک باخچه‌ی به‌هار،

بمانه‌وی هه‌موو کاتی

ئه‌مسالمان چاتر بی له پار،

ئیتەر هەرگیز نه مانگاتئ
دهستی تاوانباری زۆردار..
ئهبئ به رهو ئاسۆی پرووناک
رئی راست بگری نیازی پاک،

کامیل چادرچی که سه کردهی " حیزبی نیشتمانی دیموکراسیی" بوو له شهستهکانی ئیراق دا، یهکیک له په یامهکانی له سالی 1965 دا که دابووی به به عسییهکان تییدا دهلی: له خوشبهختی عه ره به که سه رانی کورد هەرگیز بیر له تیکدانی یه کیتی ولاتی ئیراق و جیا بوونه وهیان له ئیراق ناکه نه وه. بیگومانیس راستیکردوه، ئه وه تا له پروخانی ئەژدها که ی به غدا ده وه هه تا ئیستا هینده ی کورد تیکوشاوه بو دامه زاننده وهی دهوله تی یه کگرتووی ئیراق خودی عه ره به کان خویان هینده به پرۆش نه بوون بو ئیراق. به لام له گه ل ئەم هه موو پشی پشییه دا بو عه ره ب، خوشحالم به وهی که زوورنا کلاسیکییه که ی برایه تی کورد و عه ره ب ئیمرو کاریگه ریتی بو سه ر خه لکی هۆشیاری کورد نییه. ئیمرو بیت یان سبه ی کلپه ی شۆرشیکی نوئ هه لده گیرسیت، به لام ئە مجاره یان بو سه ره خۆیی بوونی کورده نه گ بو ملکه چیی.

05.06.04

سه رچاوه کان:

1. بیری نه ته وه ییی کوردیی. جه مال نه به ز
2. دیوانی گۆران
3. دیوانی فایه ق بیگه س